

NOVINE U PREKOGRANIČNOJ DOSTAVI UNUTAR EUROPSKE UNIJE

Stručni rad

UDK 347.923(4)EU
339.923:061.1](4)EU

Primljeno: 12. prosinca 2020.

Maja Josipović*

Autor u članku prikazuje novine koje se uvode na području prekogranične dostave unutar Europske unije. Uzrok velike većine novosti jest dosadašnja praksa Suda Europske unije, koja je dovela do toga da isključuje fiktivnu dostavu pismena, regulira dostavu adresatu putem dostave pismena trećoj osobi te dodatno razrađuje pravila vezano za odbijanje dostave od strane adresata zbog jezika na kojem su napisana pismena koja mu se pokušavaju uručiti, čime se nastoji zaštititi pravo na obranu. Daljnji je uzrok novina i tehnološki napredak društva koji je utjecao na uvođenje elektroničke dostave putem posebnog decentraliziranog IT-sustava između tijela za dostavu, kao i vršenje izravne elektroničke dostave uz primjenu e-pošte kao jednog od mogućeg načina dostave.

Ključne riječi: elektronička dostava putem decentraliziranog IT-sustava, pružanje pomoći pri utvrđivanju adrese adresata, izravna elektronička dostava, pravo na obranu, fiktivna dostava

1. UVOD

Reforma prekogranične dostave iznimno je bitna radi postizanja učinkovitosti i brzine sudskih postupaka u građanskim i trgovačkim stvarima. Naime slobode kretanja ljudi, dobara, kapitala te slobode pružanja usluga među državama članicama Europske unije dovele su do velikog broja sudskih postupaka s prekograničnim elementom, a time i do potrebe vršenja dostave na području cijele Europske unije. Tim potrebama Vijeće Europske unije udovoljilo je donošenjem 2007. godine Uredbe koja se ticala prekogranične dostave sudskih pismena,¹ a koja se obvezatno primjenjuje u svim državama članicama EU-a osim Danske² u postupcima u kojima postoji međugranični element između država članica EU-a.³ Njezin je cilj bio ubrzati slanje i dostavu pismena između država članica, a time postizanje učinkovitosti i brzine sudskih postupaka.⁴ Nakon

* mr. sc. Maja Josipović, sutkinja Trgovačkog suda u Zagrebu.

¹ Uredba (EZ) br. 1393/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. studenoga 2007. o dostavi, u državama članicama, sudskih i izvansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim stvarima („dostava pismena”), i o stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1348/2000, SL L 324, 10. 12. 2007., dalje u tekstu: Uredba o dostavi.

² Danska je 19. listopada 2005. sklopila sporazum s Europskom zajednicom o dostavi sudskih i izvansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim stvarima kojim se proširuju odredbe Uredbe o dostavi pismena i njezine provedbene mjere na Dansku. Sporazum je stupio na snagu 1. srpnja 2007. (SL L 300 od 17. 11. 2005., SL L 120 od 5. 5. 2006.). Također je 2005. sklopila Sporazum s Europskom zajednicom o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, koji je stupio na snagu 1. lipnja 2013.

³ Vidi odluku Suda EU-a HRT C-657/18.

⁴ Recital 5. i 6. Uredbe o dostavi.

dugogodišnje primjene predmetne uredbe uočeno je kako je potrebno dodatno poboljšati te ubrzati slanje i dostavu sudskih i izvansudskih pismena među državama članicama u građanskim i trgovačkim stvarima osiguravajući pritom visoku razinu sigurnosti i zaštite privatnosti i osobnih podataka. Iz tog je razloga Komisija 31. svibnja 2018. Vijeću poslala svoj prijedlog izmjene predmetne Uredbe kojom se nastojala dodatno pojednostavniti i racionalizirati dostava, uz iskorištavanje prednosti digitalizacije, ali i pružiti veća pravna sigurnost.⁵ Nakon dugotrajne procedure koja je uslijedila nakon prijedloga Komisije 25. studenog 2020. donesena je preinačena Uredba o dostavi,⁶ koja je objavljena 2. prosinca 2020. u Službenom listu Europske unije broj 405.

Prijedlog izmjena imao je za cilj digitalizirati prijenos zahtjeva za uručenje dokumenata između nadležnih tijela u različitim državama članicama uz uspostavu decentraliziranog informacijskog sustava. Glavne novosti vezano za izmjenu Uredbe o dostavi tiču se: pružanja pomoći država članica u određivanju adrese osobe kojoj se vrši dostava, digitalna komunikacija i razmjena dokumenata putem sigurnog i pouzdanog decentraliziranog IT-sustava (e-CODEX) povezanog s nacionalnim IT-sustavima koji su međusobno tehnički interoperabilni, uz poštivanje temeljnih prava i sloboda, ojačanje izravne dostave uz omogućivanje elektroničke dostave između država članica, kao i nastojanje dopunjavanja pravila o odbijanju dostave dokumenta zbog nepoznavanja jezika na kojem je dokument sastavljen. U ovom radu nastoje se prikazati važne novosti koje su uvedene preinačenom Uredbom o dostavi te skrenuti pozornost na moguće teškoće u njihovoj provedbi. Pozitivne i negativne posljedice tih izmjena pokazat će kroz dogledno vrijeme praksa.

2. PODRUČJE PRIMJENE I DEFINICIJE

Preinačene Uredbe o dostavi u svojoj biti nije izmijenjeno, no novost je da je sada izričito propisano kako se Uredba o dostavi neće primijeniti na dostavu pismena osobi koja nema mjesto boravišta u državi članici u kojoj se vodi postupak, ali ondje ima imenovanog ovlaštenog zastupnika, pa se dostava vrši putem tog ovlaštenog zastupnika. Dakle dostava takvu ovlaštenom zastupniku vršit će se prema nacionalnom pravu države članice suda u kojem se vodi postupak,⁷ što je logično ako se ima na umu da se ta Uredba primjenjuje samo kod prekograničnih dostava. Odgovor na pitanje je li dostava takvu ovlaštenom zastupniku valjana zapravo bi trebalo potražiti u nacionalnom pravu države članice suda

⁵ Prijedlog Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Uredbe (EZ) br. 1393/2007 Europskog parlamenta i Vijeća o dostavi, u državama članicama, sudskih i izvansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim stvarima („dostava pismena”), COM/2018/379 final <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A52018PC0379> (10. prosinca 2020.).

⁶ Uredba (EU) 2020/1784 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2020. o dostavi, u državama članicama, sudskih i izvansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim stvarima (dostava pismena) preinaka, SL L 405, 2. 12. 2020., str. 40–78, dalje u tekstu: Preinačena Uredba o dostavi.

⁷ Članak 1. Preinačene Uredbe o dostavi.

u kojem se vodi postupak. Ukoliko dostava takvu zastupniku nije valjana po nacionalnom pravu, dostavu je potrebno izvršiti izravno osobi koja ima takva zastupnika.

Valja napomenuti da sama Preinačena Uredba o dostavi u svojim uvodnim izjavama, koje nisu obvezujuće, jasno zabranjuje bilo kakvu fiktivnu dostavu u slučaju kada adresatu u državi članici u kojoj se vodi postupak nije poznata adresa za dostavu, ali je poznata njegova adresa u drugoj državi članici.⁸ U tom slučaju dostava bi se trebala izvršiti po toj Uredbi i ne bi se smjela smatrati domaćom dostavom u državi članici u kojoj se vodi postupak, a osobito se ne bi smjelo pismeno dostaviti adresatu u obliku objave na oglasnoj ploči suda ili polaganja pismena u sudski spis. Motiv te izmjene zasigurno je odluka Suda EU-a C-325/11 (Alder). Navedeni predmet odnosi se na dvoje građana iz Njemačke koji su pokrenuli postupak pred poljskim sudom protiv dvoje građana iz Poljske. Poljsko postupovno pravo propisuje da podnositelji tužbenih zahtjeva koji su stranci moraju odrediti predstavnika u Poljskoj koji će biti ovlašten za primanje pismena jer se u protivnom pismena prilažu u spis i to se smatra urednom dostavom.⁹ Kako u konkretnom predmetu tužitelji nisu imenovali predstavnika, njihova je tužba bila odbačena nakon rasprave na kojoj nisu bili prisutni. Sud EU-a u svojoj je odluci zaključio kako se u slučaju adresata dokumenta s prebivalištem u drugoj državi članici dostava sudskog pismena mora vršiti u skladu s Uredbom o dostavi, a ne prema nacionalnom pravu, pa institut imenovanja predstavnika u državi članici u kojoj se vodi postupak u svrhe dostave sudskih pismena strankama s prebivalištem u drugim državama članicama nije u skladu s Uredbom, kao ni fiktivna dostava pismena sukladno članku 1135. poljskog Zakona o parničnom postupku. Iako je ranije navedena uvodna neobvezujuća izjava novost u odnosu na prethodnu Uredbu, valja napomenuti da je presuda Suda EU-a Alder obvezujuća za sve sudove u državama članicama EU-a, pa je fiktivna dostava zapravo bila zabranjena i prije tih izmjena Uredbe.

Također je u uvodnim izjavama Preinačene Uredbe o dostavi dana definicija izvansudskih pismena. Želja je bila da se definicija stavi u čl. 2. Uredbe, gdje se i nalaze definicije, no kako je sama definicija izvansudskih pismena bila jako sporna za države članice jer ona obuhvaća različita pismena, konačni je kompromis bio da se definicija smjesti u uvodnu izjavu. Njome je izraženo kako se termin "izvansudska pismena" treba tumačiti tako da uključuje pismena koja je sastavilo ili ovjerilo javno tijelo javne vlasti ili službena osoba te druga pismena čije je formalno slanje adresatu s boravištem u drugoj državi članici nužno za potrebe izvršavanja, dokazivanja ili zaštite prava ili tražbine u građanskom ili

⁸ Recital 7. Preinačene Uredbe o dostavi.

⁹ Članak 1135. poljskog Zakona o parničnom postupku:

„1. Stranka čije je prebivalište ili boravište ili registrirano sjedište izvan Republike Poljske i koja nije imenovala, u svrhu vođenja postupka, ovlaštenog zastupnika s prebivalištem u Republici Poljskoj mora imenovati zastupnika koji je ovlašten prihvatiti dostavu dokumenata u Republici Poljskoj.

2. Ako nije imenovan predstavnik ovlašten za prihvatanje usluge, sudski dokumenti upućeni toj stranci stavljaju se u spis predmeta i smatra se da su stvarno uručeni. Stranka mora biti obaviještena o tome u vrijeme prve usluge. Ta stranka također mora biti obaviještena o mogućnosti podnošenja odgovora na dokument kojim se pokreće postupak i pisanih izjava o položaju te mora biti obaviještena i o osobama koje mogu biti imenovane kao ovlašteni zastupnici.”

trgovačkom pravu. Ona ne bi trebala uključivati pismena koja su izdala upravna tijela u svrhu upravnog postupka.¹⁰ Ta je definicija u svojoj suštini zapravo definicija koju je dao Sud EU-a u svojoj presudi C-223/14 Tecon Mican/ Dominguez.¹¹ Poprilično je široka i zapravo nije jasno zašto se nije inzistiralo da se ona stavi u čl. 2. Preinačene Uredbe o dostavi ako je već takva definicija izračena u odluci Suda EU-a, koja je kao takva obvezujuća za sve države članice EU-a.

3. POMOĆ PRI UTVRĐIVANJU ADRESE

Jako velika novost koju donosi Preinačena Uredba o dostavi jest mogućnost tražiti pomoć pri utvrđivanju adrese osobe kojoj je potrebno poslati pismo.¹² Dakle iako je jasno propisano da se Uredba ne primjenjuje u slučaju kad nije poznata adresa adresata, ipak je ostavljena rezerva da se prije toga može tražiti pomoć pri utvrđivanju adrese, što će reći da, ako nakon toga adresa i dalje ostane nepoznata, tada do primjene Uredbe neće doći. Sve države članice mogu se odlučiti za barem jedan od tri načina pomoći koju će pružiti kada zaprimu upit o adresi, a to su: određivanje tijela kojima se može uputiti zahtjev za utvrđivanje adrese osobe kojoj treba dostaviti pismo, pružanje mogućnosti osobama iz drugih država članica da zahtjeve za informacije o adresama podnesu izravno registrima osoba ili drugim javno dostupnim bazama podataka te pružanjem detaljnih informacija, putem europskog portala e-pravosuđe, o tome kako pronaći adrese osoba kojima treba dostaviti pismo. O načinu koji je pojedina država članica odabrala kako će pružiti pomoć pri upitima za adrese svaka država članica mora obavijestiti Komisiju, koja ih onda stavlja na europski portal e-pravosuđe, koji omogućava i interaktivno popunjavanje obrazaca koji se koriste za dostavu pismena, kao i njihovo generiranje na bilo koji od službenih jezika Europske unije. Komisiji države članice dostavljaju i informacije o tome kojem se tijelu upućuje takav zahtjev,¹³ a isto tako i o tome hoće li njihovo tijelo kao tijelo primateljice koje vrši dostavu pismena prema toj Uredbi u slučaju da adresa nije navedena u zahtjevu na vlastitu inicijativu podnijeti zahtjev registru boravišta ili drugim bazama podataka za informacije o adresama. Uvodna izjava 19. recital Preinačene Uredbe o dostavi jasno upućuje na to da se te obavijesti ne bi trebale nametati kao obveze.

¹⁰ Recital 8. Preinačene Uredbe o dostavi.

¹¹ "Članak 16. Uredbe (EZ) br. 1393/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. studenoga 2007. o dostavi, u državama članicama, sudskih i izvansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim stvarima („dostava pismena“), i o stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1348/2000 treba tumačiti na način da pojam 'izvansudsko pismo' iz tog članka uključuje ne samo pismena koje je izdalo ili ovjerovilo javno tijelo ili javni službenik nego i privatna pismena čije je formalno slanje njihovu adresatu, koji boravi u inozemstvu, nužno za ostvarivanje, dokazivanje ili očuvanje prava ili pravnog zahtjeva u građanskim ili trgovačkim stvarima."

¹² Članak 7. Preinačene Uredbe o dostavi.

¹³ Samo ako se radi o prva dva načina pružanja pomoći pri utvrđivanju adrese.

4. ELEKTRONIČKA DOSTAVA IZMEĐU TIJELA

Uvođenje dostave putem suvremenih komunikacijskih tehnologija potaknuto je potrebom osiguranja što bržeg slanja pismena iz jedne države članice u drugu.¹⁴ Preinačenom Uredbom o dostavi elektronička komunikacija uz pomoć decentraliziranog IT-sustava¹⁵ postavljena je kao pravilo prilikom komunikacije između tijela vršenja dostave, dok se tek iznimno mogu koristiti uobičajeni kanali dostave, i to u situacijama kada slanje putem decentraliziranog IT-sustava nije moguće zbog poremećaja u njegovu radu ili uslijed drugih iznimnih okolnosti.¹⁶ U tom slučaju dostavu je potrebno obaviti na najbrži način i najprikladnijim sredstvom uzimajući u obzir da se osigura pri tome pouzdanost i sigurnost dostave. Članak 5. Preinačene Uredbe o dostavi propisuje kako se sva pismena koja treba dostaviti, zahtjevi, potvrde i zapravo sva komunikacija temeljem standardnih obrazaca iz Priloga I. Uredbe između tijela za slanje i tijela za zaprimanje, kao i između tih tijela i središnjih tijela ili između središnjih tijela različitih država članica šalju putem sigurnog i pouzdanog decentraliziranog IT-sustava,¹⁷ a kao primjer takva decentraliziranog IT-sustava naveden je e-CODEX, koji se sada već koristi u kaznenoj suradnji između država članica Europske unije. Također je utvrđeno da sva pismena koja uobičajeno zahtijevaju ili sadržavaju pečat ili vlastoručni potpis umjesto toga mogu imati „kvalificirani elektronički pečat” ili „kvalificirani elektronički potpis”. Svim dokumentima koji se šalju putem decentraliziranog IT-sustava ne uskraćuje se pravni učinak niti se za njih smatra da su nedopušteni kao dokazi u postupku samo zato što su u elektroničkom obliku.¹⁸ Međutim to ne znači da se time utječe na mogućnost suda pred kojim se vodi postupak da sam procijeni kakav pravni učinak imaju takva pismena ili jesu li ona dopuštena kao dokazi. Jednako tako, Uredba propisuje točnu proceduru koja se odvija prilikom zaprimanja pismena od strane tijela za zaprimanje te točno navodi koji se obrasci

¹⁴ Recital 10. Preinačene Uredbe o dostavi.

¹⁵ Članak 2. točka 2. Preinačene Uredbe o dostavi : „decentralizirani IT-sustav” znači mreža nacionalnih IT-sustava i interoperabilnih pristupnih točaka koje djeluju u okviru pojedinačne odgovornosti i upravljanjem svake države članice te čime se omogućuje sigurna i pouzdana prekogranična razmjena informacija među nacionalnim IT-sustavima.

¹⁶ U recitalu 15. Preinačene Uredbe o dostavi navode se primjeri iznimnih situacija, kao što su situacije u kojima bi se konvertiranjem opsežne dokumentacije u elektronički oblik tijelu za slanje nametnulo nerazmjerno administrativno opterećenje ili ako izvorno pismeno treba biti u papirnatom obliku radi procjene njegove vjerodostojnosti, primjerice radi vještačenja i sl.

¹⁷ Decentralizirani IT-sustav za razmjenu podataka u skladu s tom Uredbom jest IT-sustav koji omogućuje isključivo razmjenu podataka jedne države članice s drugom, bez uključivanja ijedne institucije Unije u tu razmjenu. Komisija je nadležna za izradu, održavanje i budući razvoj referentnog implementacijskog softvera koji bi države članice mogle odlučiti upotrebljavati kao svoj pozadinski sustav umjesto nacionalnog IT-sustava, kao i za implementaciju softverskih komponenti (članak 27. Preinačene Uredbe o dostavi). S druge strane tijelo nadležno na temelju nacionalnog prava trebalo bi biti odgovorno kao voditelj obrade u smislu Uredbe (EU) 2016/679 za obradu osobnih podataka prilikom slanja pismena među državama članicama. Sve troškove oko instalacije, rada i održavanja pristupnih točaka koje povezuju nacionalne IT-sustave i decentralizirani IT-sustav, kao i održavanja nacionalnog IT-sustava, snose same države članice. S obzirom na to da trenutačno sve države članice nisu na istoj razini digitalizirane uprave stavljen je ovdje dugi rok primjene kako bi pojedine države članice mogle izraditi svoje nacionalne IT-sustave, dok se pojedine države članice koje već sada imaju takve sustave mogu uključiti u rad decentraliziranog IT-sustava i ranije, o čemu obavještavaju Komisiju, koja sve te informacije stavlja dostupne na portalu e-pravosuđe i u Službenom listu Europske unije (vidi članke 27., 33. Preinačene Uredbe o dostavi).

¹⁸ Članak 6. Preinačene Uredbe o dostavi.

koriste kako prilikom slanja potvrde o primitku tako i prilikom obavještanja da na temelju poslanih informacija zahtjev za dostavu pismena nije moguće ispuniti, odnosno zahtjev za dostavu nije obuhvaćen područjem primjene te Uredbe ili neispunjavanje propisanih formalnih uvjeta onemogućuje izvršenje dostave.¹⁹

5. JEZIK PISMENA I PRAVO NA ODBITAK PISMENA

Preinačena Uredba o dostavi nije dovela do velikih inovacija u pogledu prevođenja pismena koje se dostavlja, kao i u pogledu mogućnosti odbijanja primitka pismena koje nije prevedeno na službeni jezik ili jezik koji razumije adresat, no ranija pravila u odnosu na to sada su dodatno razrađena. Prema članku 9. Preinačene Uredbe o dostavi, ukoliko se dostava obavlja putem tijela, otpremno tijelo za slanje upozorava podnositelja zahtjeva za vršenje dostave da adresat može odbiti primitak pismena ako nije sastavljen na jednom od sljedećih jezika: jeziku koji adresat razumije ili službenom jeziku države članice primateljice, odnosno ako postoji više službenih jezika u toj državi članici, onda službenom jeziku ili jednom od službenih jezika mjesta u kojem se treba izvršiti dostava.²⁰ Trošak prevođenja snosi podnositelj zahtjeva. Adresatovo pravo da odbije primitak takva dokumenta, koji nije na jednom od ranije navedenih jezika, zapravo je jamstvo zaštite njegova prava na obranu.²¹ Iznimno je bitno da je tuženiku u postupku doista uručeno pismo kojim se pokreće postupak, a pogotovo ukoliko se on poslije ne upusti u raspravljanje,²² a jednako je tako bitno da uručanjem tog pismena tuženik sazna ne samo da se protiv njega vodi sudski postupak nego i da identificira koji je predmet i razlog tužbe.²³ Stoga ukoliko pismo nije napisano ili prevedeno na jedan od ranije navedenih jezika, tada ga je, sukladno odredbi čl. 12. Preinačene Uredbe o dostavi, potrebno upozoriti, putem obrasca obrazac L iz Priloga I., kako u tom slučaju može odbiti primitak pismena.²⁴ Zapravo samo pravo na odbitak pismena treba razlikovati u njegovu materijalnopravnom i procesnopravnom smislu. U materijalnopravnom smislu ono predstavlja pravo adresata da odbije primitak pismena ako nije napisano ili uz njega nije priložen prijevod na jedan od ranije navedenih jezika, dok u procesnopravnom smislu ono predstavlja pravo da adresat bude službeno obaviješten o postojanju navedenog prava na odbijanje primitka pismena.²⁵ Ukoliko prilikom dostave pismena adresat nije bio pravilno obaviješten o svojem pravu na odbijanje primitka tog pismena, tada je zadaća suda da to

¹⁹ Više u tome u članku 10. Preinačene Uredbe o dostavi, kao i u recitalima 18. i 20.

²⁰ Članak 12. Preinačene Uredbe o dostavi.

²¹ Više o pravu obrane i dostavi u članku autora Uredna dostava kao preduvjet poštivanja prava na obranu tuženika kroz praksu Suda Europske unije, Organizator, Godišnjak 26, 2019, str. 361-375.

²² Presuda Suda EU-a Alder C-325/11, toč. 36. i 41.

²³ Presuda Suda EU-a Weiss und Parter C-14/07, toč. 73. i 75.; Rješenje Suda EU-a Alta Realitat C-384/14, toč. 86.

²⁴ Vidi Presuda Suda EU-a Alpha Bank Cyprus C-519/13, toč. 35., 36. i 50; Rješenje Suda EU-a Alta Realitat SL C-384/14, toč. 53., 54., 62.; Presuda Suda EU-a Henderson C-345/15, toč. 54.

²⁵ Vidi Rješenje Suda EU-a Alta Realitat SL C-384/14, toč. 64; Presuda Suda Alpha Bank Cyprus C-519/13, toč. 51.

ispravi²⁶ bilo naknadnim obavještanjem adresa o tom njegovu pravu putem obrasca L²⁷ ili naknadnim slanjem pismena zajedno s prijevodom na jedan od ranije navedenih jezika.²⁸ Obrazac L inače se nalazi na portalu e-pravosuđe, gdje ga je moguće generirati na bilo koji od službenih jezika Europske unije. Zanimljivo je da je prepoznata potreba da se taj obrazac prevede i na druge jezike, a ne samo na službene jezike EU-a. Naime moguća je dostava adresatu koji živi u jednoj od država članica, ali nije njezin državljanin i ne poznaje njezin jezik. Primjerice u Estoniji živi velik broj Rusa, koji ne moraju nužno znati estonski. Preinačena Uredba o dostavi u čl. 12. propisuje sada da država članica koja prevede obrazac L iz Priloga I. na treći jezik, koji nije službeni jezik Unije, taj prijevod dostavlja Komisiji kako bi se stavio na raspolaganje drugim državama članicama putem europskog portala e-pravosuđe. Na taj način nastoji se smanjiti budući trošak drugim državama članicama, kao i ubrzati sam postupak dostave.

Adresat može odbiti primitak pismena u trenutku dostave ili u roku od dva tjedna od trenutka dostave, i to vraćanjem obrasca L iz Priloga I. ili bilo koje pisane izjave u kojoj se navodi da odbija primiti pismo zbog jezika na kojem je dostavljeno, o čemu tijelo za zaprimanje obavještava tijelo za slanje koristeći obrazac K iz Priloga I. te mu vraća zahtjeve i, ako su mu dostupna, pismena koja je potrebno prevesti.²⁹

Valja navesti kako adresati u praksi znaju zlouporabiti svoje pravo na odbitak pismena. Kako bi se spriječila zlouporaba, sud će tek po odbijanju primitka, na zahtjev tužitelja, provjeriti je li to odbijanje bilo opravdano ili ne. U tu svrhu sud na primjeren način uzima u obzir sve činjenice kako bi se utvrdilo poznavanje jezika adresata pismena i potreba eventualnog prijevoda s obzirom na vrstu pismena.³⁰ Takva procjena o poznavanju jezika od strane tuženika, prema dosadašnjoj praksi Suda EU-a, ne može se unaprijed obaviti, već se o tome odlučuje tek nakon što tuženik odbije primitak, i to na zahtjev tužitelja. Stoga sud čak i ako ima saznanja da tuženik razumije jezik na kojem je napisano ili prevedeno pismo i dalje mora poštovati obvezu da se adresat obavijesti o mogućnosti odbijanja

²⁶ Vidi Rješenje Suda EU-a *Alta Realitat* SL C-384/14, toč. 89.

²⁷ Vidi Presuda Suda EU-a *Alpha Bank Cyprus* C-519/13, toč. 64., 66., 67., 70., 72. i 74., Presuda Suda EU-a *Henderson* C-345/15, toč. 58.; Rješenje Suda EU-a *Alta Realitat* SL C-384/14, toč. 71.

²⁸ Članak 12. st. 5. Preinačene Uredbe o dostavi, vidi također Presuda Suda EU-a *Leffler* C-443/03, toč. 38. i 53.; Presuda EU-a *Alpha Bank Cyprus* C-519/13, toč. 61.

²⁹ Čl. 12. st. 3. i 4. Preinačene Uredbe o dostavi.

³⁰ Predmet *Alta Realitat* SL C-384/14 vodio se povodom tužbe španjolskog društva protiv danskog društva i fizičke osobe radi raskida ugovora sklopljenog radi snimanja filma i povrata iznosa od 20 000 eura kao naknade štete zbog povrede ugovorne obveze jer je tuženik, kao glumac u filmu, neopravdano napustio snimanje. Tuženik (glumac) odbio je primitak tužbe i priloga sastavljenih na engleskom jeziku. Nacionalni je sud u postupku utvrdio kako je odbijanje primitka pismena bilo neopravdano jer je ugovor o kojem je riječ u glavnom postupku sastavljen na engleskom jeziku, a tuženik je na svojem profilu koji se nalazi u jednoj filmskoj bazi podataka na internetu naveo da tečno govori engleski jezik i vodi blog upravo na tom jeziku. Također je nacionalni sud dodao kako su u spisu priloženi DVD-i u kojima se pojavljuje osoba koja je identificirana kao tuženik i koja govori engleski.

primitka pismena.³¹ Sada je to pravilo, koje je Sud EU-a u više navrata izrazio u svojim odlukama, uneseno i u Preinačenu Uredbu o dostavi, no samo u uvodne izjave.³²

6. DOSTAVA PUTEM POŠTE

Dostava putem pošte zapravo nije uopće izmijenjena iako je izmijenjen neznatno izričaj predmetne odredbe. Međutim u uvodnim izjavama³³ naznačuje se da se pri tome mogu koristiti kako privatne tako i javne poštanske usluge, kao i da se mogu slati pismena u različitim oblicima, uključujući i pakete pismena. Prema skromnom mišljenju autora, kao praktičara koji predmetnu Uredbu koristi svakodnevno, oblik pismena nikada nije bio upitan prilikom korištenja te zapravo unošenje toga u predmetnu preinaku Uredbe uopće ne predstavlja nikakvu novost niti daje neku novu dodatnu vrijednost za daljnji razvoj prekogranične dostave. U tom dijelu Uredba je također u uvodnoj izjavi 30. Preinačene Uredbe o dostavi izrazila da se izravna dostava putem pošte smatra valjano izvršenom čak i ako pismo nije bilo osobno uručeno adresatu, nego je bilo uručeno na kućnoj adresi adresata odrasloj osobi koja živi u istom kućanstvu kao adresat ili osobi koju je adresat ondje zaposlio te koja je sposobna i voljna primiti pismo, osim ako se prema nacionalnom pravu države članice u kojoj se vodi postupak dopušta samo dostava tog pisma adresatu osobno. Time je zapravo preneseno stajalište Suda EU-a koje je izrečeno u odluci C-345/15 Henderson, gdje Sud navodi kako u tom slučaju adresat ima pravo dokazivati svim dokaznim sredstvima koja su dopuštena pred sudom pred kojim je pokrenut postupak u državi članici pošiljateljici da nije mogao stvarno saznati za činjenicu da je protiv njega pokrenut sudski postupak u drugoj državi članici niti identificirati predmet i razlog tužbe, niti da je imao dovoljno vremena za pripremu svoje obrane.³⁴ S obzirom na to da se u uvodnoj Izjavi 30. poziva na praksu Suda EU-a i na odluku Henderson, zapravo je šteta što se nije u cijelosti prenijela ideja koja se provlači kroz odluku vezano za takvu odluku, već je prenesen samo jedan dio.

7. ELEKTRONIČKA IZRAVNA DOSTAVA

Po prvi put sada se uvodi izravna elektronička dostava bilo kojim elektroničkim sredstvom dostave dostupnim za domaću dostavu pismena na temelju prava države članice u kojoj se vodi postupak. Članak 19. propisuje uvjete za takvu dostavu navodeći da se pismena šalju i zaprimaju s pomoću kvalificiranih usluga elektroničke preporučene dostave u smislu Uredbe (EU) br. 910/2014 te da je adresat dao izričitu prethodnu suglasnost³⁵ za upotrebu elektroničkih sredstava dostave za potrebe primitka pismena

³¹ Vidi Rješenje Suda EU-a Alta Realitat SL C-384/14, toč. 57., 68., 69.; Presuda Suda EU-a Alpha Bank Cyprus C-519/13, toč. 42.

³² Vidi recital 26. Preinačene Uredbe o dostavi.

³³ Recital 29. Preinačene Uredbe o dostavi.

³⁴ Vidi Presudu Suda EU-a Henderson C-345/15, toč. 99.

³⁵ Prethodna suglasnost sukladno recitalu 32. može se dati za pojedinačni postupak ili kao opća suglasnost za dostavu pismena u okviru sudskog postupka putem tih sredstava dostave.

koja se dostavljaju u okviru sudskog postupka. Jednako se tako navodi da je takva dostava moguća i kada je adresat dao sudu ili tijelu pred kojim je pokrenut postupak ili stranci odgovornoj za dostavu pismena u takvu postupku izričitu prethodnu suglasnost za slanje e-pošte na određenu e-adresu za potrebe primitka pismena koja se dostavljaju u okviru tog postupka te da adresat potvrđuje primitak pismena potvrdom o primitku, uključujući datum primitka. Zanimljivo je to da se u recitalu 33. navodi kako bi se pismeno trebalo moći dostaviti elektroničkim putem i bez upotrebe kvalificiranih usluga elektroničke preporučene dostave u smislu Uredbe (EU) br. 910/2014, ali pod uvjetom da je adresat dao izričitu prethodnu suglasnost za slanje e-pošte na određenu e-adresu u okviru tog postupka te pod uvjetom da se od adresata primi dokaz o primitku pismena. Adresat bi trebao potvrditi primitak pismena potpisom i slanjem potvrde o primitku ili slanjem povratne e-poruke s e-adrese koju je dao za dostavu. Potvrda o primitku trebala bi se moći potpisati elektroničkim putem. Također je određeno kako države članice mogu odrediti dodatne uvjete pod kojima će prihvatiti elektroničku dostavu e-poštom ako se njihovim pravom utvrđuju stroži uvjeti u pogledu dostave e-poštom ili ako se njihovim pravom ne dopušta takva dostava e-poštom, a sve kako bi se zajamčila sigurnost slanja.

8. IZMJENA OBRAZACA

Efikasnost i ubrzanje samog postupka dostave iznimno je bitno, stoga su i uspostavljeni obrasci uz pomoć kojih se odvija komunikacija u postupku dostave temeljem ove Uredbe. Ovom Izmjenom Uredbe došlo je do izmjene same numeracije obrazaca s obzirom na to da su ranije obrasci bili smješteni u Prilog I. i Prilog II. U Prilogu II. nalazio se obrazac kojim se adresat informira o svojem pravu na odbitak primitka pismena, a svi preostali obrasci³⁶ nalazili su se u Prilogu I. te su imali zajedničku numeraciju informacija koje su se upisale u obrasce, pa su se tako u Zahtjev za dostavu pismena upisivale informacije pod rednim brojem od 1. do 7., dok bi se u sljedeći obrazac Potvrda o primitku upisivale informacije pod rednim brojem 8., što je u praksi često izazivalo dodatna pitanja (je li potrebno slati i ranije informacije). Sada su svi obrasci stavljani u Prilog I. te je svaki označen posebnim slovom i informacije koje se upisuju u svaki pojedini obrazac započinju od rednog broja 1. U obrascima su dodane nove informacije koje je potrebno upisati, a sve sukladno promjenama Uredbe. Tako je u Zahtjevu za dostavu potrebno upisati datum rođenja adresata, ako je dostupan, što je posebno bitno ukoliko će tijelo države članice tražiti podatke o njegovoj adresi ukoliko mu ne bude moglo uručiti pismeno na adresi koja je navedena u zahtjevu. Također je potrebno naznačiti na kojem jeziku treba pružiti informacije namijenjene adresatu o pravu na odbijanje pismena, kao i iz kojeg razloga taj zahtjev nije bio upućen putem decentraliziranog IT-sustava. U svim ostalim obrascima dodani su referentni brojevi otpremnog tijela i tijela za primanje, kao i adresat, kako bi se točno moglo identificirati na koga se odnosi dostava, jer se u praksi često događalo da se

³⁶ Zahtjev za dostavu pismena, Potvrda o primitku, Obavijest o povratku zahtjeva i pismena, Obavijest o prosljeđivanju zahtjeva i pismena nadležnom tijelu za zaprimanje, Obavijest mjesno nadležnog tijela za zaprimanje o primitku zahtjeva i pismena koja se šalju tijelu za slanje i Potvrda o dostavi ili neuspjeloj dostavi pismena.

traži vršenje dostave za više adresata unutar jednog predmeta u isto vrijeme, pa onda nije jasno u odnosu na koju je osobu povratno vraćena primjerice Potvrda o primitku, a za koga primjerice Obavijest o prosljeđivanju zahtjeva i pismena nadležnom tijelu za zaprimanje. Također je na svakom obrascu naznačeno da je umjesto potpisa/pečata moguće stavljanje elektroničkog pečata, odnosno elektroničkog potpisa. U obrascu Potvrda o dostavi ili izostanku dostave pismena dodana je informacija kako bi se obavijestilo je li pismeno uručeno elektroničkim putem, je li adresat odbio primitak, a ako jest, kada mu je pokušana dostava i kada ju je on odbio, jednako tako jesu li poduzeti koraci kako bi se utvrdila adresatova adresa. U obrascu Informacije namijenjene adresatu o pravu na odbijanje primitka pismena koje treba dostaviti unesene su sve informacije sukladno izmjeni u Uredbi koje se tiču prava na odbitak primitka pismena. Starim je obrascima dodano čak pet novih obrazaca, i to: Zahtjev za utvrđivanje adrese osobe kojoj treba dostaviti pismeno, Odgovor na zahtjev za utvrđivanje adrese osobe kojoj treba dostaviti pismeno, Zahtjev za dodatne informacije ili pismena za dostavu pismena, Zahtjev za informacije o dostavi ili izostanku dostave pismena, Odgovor na zahtjev za informacije o dostavi ili izostanku dostave pismena. Svi ti novi obrasci potrebni su kako bi se do kraja olakšala komunikacija između tijela, a sve vezano za izmjene koje su se dogodile.

9. STUPANJE NA SNAGU I PRIMJENA UREDBE

Iako je Uredba stupila na snagu dvadeset dana od 2. prosinca 2020., odnosno dana objave u Službenom listu, njezina je primjena odgođena te će se početi primjenjivati tek od 1. srpnja 2022. godine, s time da se ni onda neće primjenjivati u punom opsegu jer će odredbe o decentraliziranom IT-sustavu i elektroničkoj dostavi između tijela, odnosno članci 5., 8. i 10., stupiti na snagu tri godine od stupanja na snagu provedbenih akata kojima se uspostavlja decentralizirani IT-sustav, a ti se akti moraju donijeti do 23. ožujka 2022. Početkom njezine primjene ranija Uredba o dostavi broj 1393/2017 stavlja se izvan snage. Dakle jedna od glavnih novina koju nam donosi Preinačena Uredba o dostavi, odnosno elektronička dostava između tijela, zapravo neće tako brzo doći u primjenu, pa će se još jedan dugi period komunikacija između tijela o dostavi obavljati na klasičan način.

10. ZAKLJUČAK

U prethodnoj analizi ovog rada pokušale su se prikazati novosti s kojima ćemo se susresti u prekograničnoj dostavi unutar Europske unije nakon 1. srpnja 2021. Uredno vršenje dostave uvijek je aktualno pitanje prilikom ocjenjivanja je li došlo do povreda postupka, slijedom čega je potrebno paziti prilikom dostave kako se ne bi radile povrede koje bi dovele do ukidanja presuda i ponavljanja postupka. Sadašnje izmjene dovest će do dodatne racionalizacije i ubrzanja postupka dostave, a posebno kad se ima na umu elektronička dostava, za koju će kritičari navesti kako neće nužno dovesti do ubrzanja postupka, jer se radi o uštedi od nekoliko dana, ali taj način dostave nikako ne smijemo

zapostaviti s obzirom na to da gospodarstvo koristi sve moderne tehnologije. No sam razmjer ubrzanja i racionalizacije dostave pokazat će vrijeme i praktičari. Ovaj rad stoga predstavlja uvodni rad koji tek upućuje na sve promjene u prekograničnoj dostavi te će za njim zasigurno slijediti cijeli niz drugih radova koji će obrađivati pojedine probleme koji će se pojaviti u praksi nakon početka primjene Preinačene Uredbe o dostavi.

**NOVELTIES CONCERNING CROSS-BORDER SERVICE
WITHIN THE EUROPEAN UNION**

In this paper, the author presents novelties in the field of the cross-border service of documents in the European Union. Most of these novelties are the consequence of the current case law of the CJEU, which has led to the exclusion of fictitious methods of service of documents, to the regulation of the service of a document to the addressee by service on a third party, and to an additional elaboration of rules concerning the addressee's refusal to be served documents due to the language in which they are written, with the aim of protecting the rights of defence. A further reason for the introduction of these novelties is the technological advances of society, which have led to the introduction of electronic service through a special decentralised IT system between authorities, as well as direct electronic service, making use of email as one possible method of service.

Keywords: electronic service through a decentralised IT system, provision of assistance when establishing the address of the addressee, direct electronic service, rights of defence, fictitious methods of service

Maja Josipović, MSc, judge at the Commercial Court in Zagreb